

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/134/119/94

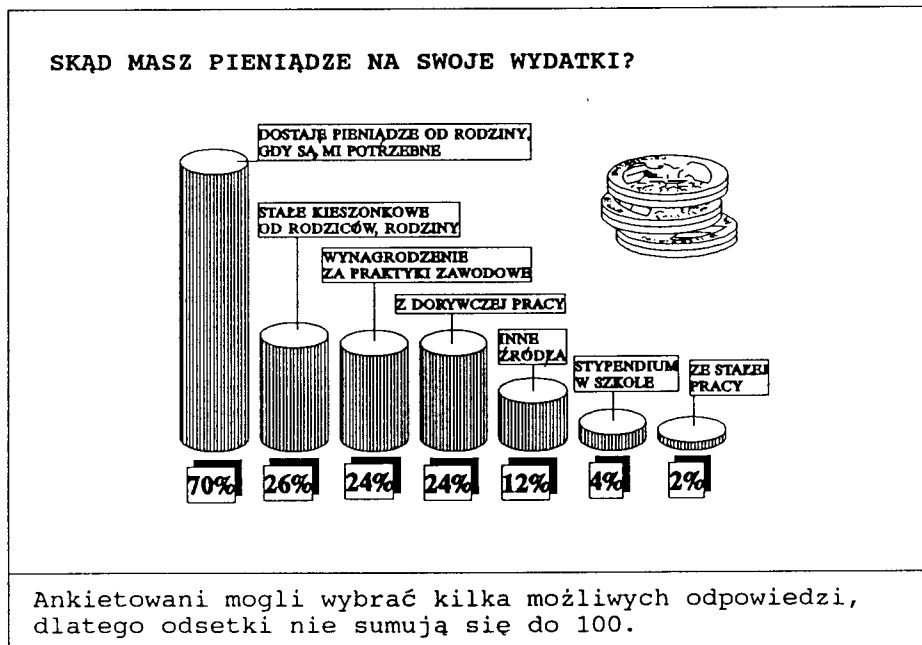
PIENIĄDZE MŁODZIEŻY - ILE MAJĄ, NA CO WYDAJĄ

WARSZAWA, SIERPIEŃ '94

UWAGA: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

PIENIĄDZE MŁODZIEŻY - ILE MAJĄ, NA CO WYDAJĄ

◆ Zasoby finansowe, jakimi dysponują młodzi ludzie, są bardzo zróżnicowane. Średnia miesięczna kwota wyliczona na podstawie deklaracji młodzieży wynosi 922 tys. zł, ale połowa dysponowała sumami nie większymi niż 400 tys. zł. Uczniowie mają tym więcej pieniędzy, im lepsze są warunki materialne rodziny, większa miejscowość, w której mieszkają i im wyższe jest wykształcenie ich rodziców.

◆ Ubranie i obuwie to najczęściej (43%) wymieniane rodzaje wydatków. Ponadto młodzież przeznaczą swoje pieniądze na kulturę (23%), "własne potrzeby" (21%), życie towarzyskie i rozrywki (19%). Na dalszych miejscach znalazły się m. in. opłaty za szkołę, naukę, internat itp. (16%) oraz wydatki na papierosy i alkohol (13%).

Młodzi ludzie, mający wprawdzie dowody osobiste i prawo do głosowania w wyborach, finansowo są z reguły uzależnieni od rodziców. Interesowało nas, jakimi zasobami pieniężnymi dysponuje młodzież kończąca szkoły średnie, skąd je ma oraz na co wydaje¹.

ILE PIENIĘDZY NA WŁASNE WYDATKI?

Odpowiedzi na pytanie "Ile pieniędzy miałeś na swoje wydatki w marcu tego roku?" wskazują, że stan finansów młodzieży jest dość zróżnicowany. Średnia kwota wyliczona na podstawie deklaracji uczniów wyniosła 922 tys. zł. Jest to stosunkowo dużo, jeśli weźmiemy pod uwagę, że płaca minimalna wynosiła w tym czasie ok. 2 mln zł brutto. Jak wiadomo, średnie mogą być mylące, gdyż wysokie kwoty jednostek istotnie wpływają na obraz ogółu (jeden z ankietowanych zadeklarował kwotę 32 mln zł, co oczywiście podniosło wartość średniej). Zatem dane o średniej uzupełnimy informacją o wartości medialnej, czyli kwocie, która dzieli badaną zbiorowość na połowę - 50% uczniów podawało sumy nie większe od tej kwoty. Wartość ta wyniosła znacznie mniej niż średnia, bo 400 tys. złotych.

Chłopcy mieli dwukrotnie więcej pieniędzy niż dziewczęta (średnia wynosi odpowiednio 1,3 mln zł wobec 0,5 mln zł; mediana odpowiednio 500 tys. i 300 tys. zł). Ponadto zasoby

¹ Badanie "Młodzież '94" zrealizowano w dniach 8-18 kwietnia '94 na 1260-osobowej reprezentatywnej próbie młodzieży ostatnich klas szkół ponadpodstawowych.

finansowe młodzieży są zróżnicowane ze względu na miejsce zamieszkania oraz poziom wykształcenia rodziców (tab. 1). Najmniej mają uczniowie mieszkający na wsi, nieco więcej w miastach średniej wielkości, natomiast młodzież zamieszkała w największych miastach ma zdecydowanie więcej pieniędzy od pozostałych. Wielkość kwot, jakimi dysponują uczniowie, rośnie wraz z wykształceniem ich rodziców, przy czym jest to zależność niesystematyczna - dzieci rodziców mających wykształcenie pomaturalne dysponują kwotami wyższymi niż dzieci rodziców z wykształceniem wyższym (dotyczy to obojga rodziców).

Tabela 1

w tys. złotych

Charakterystyka badanych	Średnia kwota	Mediana
Miejsce zamieszkania:		
Wieś	719	325,5
Miasto - do 20 tys.	824	400
20-100 tys.	843	400
100-500 tys.	938	500
ponad 500 tys.	1722	500
Wykształcenia ojca:		
podstawowe	753	300
zasadnicze zawodowe	786	350
średnie	1147	500
pomaturalne	1353	500
wyższe	1016	500
Typ szkoły:		
liceum ogólnokształcące	561	300
technikum	1213	500
liceum zawodowe	724	300
zasadnicza szkoła zawodowa	1002	450

Jeśli weźmiemy pod uwagę zawód rodziców, to najwięcej na własne wydatki mają dzieci pracowników umysłowych (niższego szczebla) oraz prywatnych przedsiębiorców. Jak można było przewidzieć, uczniowie oceniający swoje warunki jako dobre lub bardzo dobre dysponują kwotami znacznie wyższymi niż przeciętnie (średnio 2,2 mln zł; mediana 800 tys.), postrzegający natomiast sytuację materialną swych rodzin jako złą mają od nich blisko sześciokrotnie mniej (średnia 378 tys., mediana 300 tys. zł)². Zróżnicowanie kwot, jakie młodzi mają do swej dyspozycji, jest zatem bardzo duże w grupie uczniów z rodzin dobrze

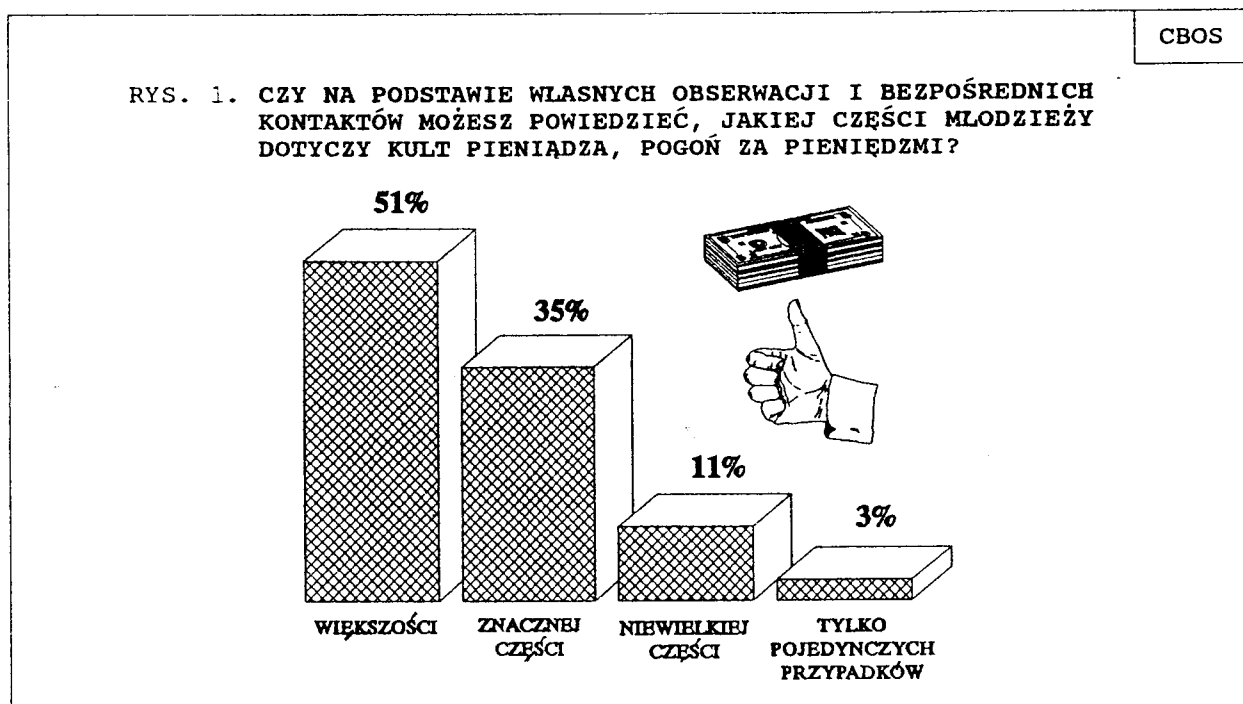
² Zob. tabele aneksowe.

sytuowanych, o czym świadczy bardzo duża różnica między wartością średniej a mediany. W grupie młodzieży z rodzin o złej kondycji finansowej różnice są stosunkowo małe.

Najmniej pieniędzy mają uczniowie liceów ogólnokształcących, najwięcej zaś - techników. Uczniowie zasadniczych szkół zawodowych dysponują nieco większymi kwotami niż przeciętnie, zapewne dzięki wynagrodzeniu za praktyki zawodowe. Warto też zwrócić uwagę, że uczniowie najlepiej oceniający swoje postępy w nauce ("piątkowi" lub "szóstkowi") mają mniej pieniędzy na swoje wydatki niż uczniowie uczący się najgorzej.

ROLA PIENIĄDZA

Należy podkreślić, że w opinii ankietowanej młodzieży pieniądze są kwestią bardzo ważną dla ich rówieśników. "Na podstawie własnych obserwacji i bezpośrednich kontaktów" połowa uczniów stwierdziła, że "kult pieniądza, pogoń za pieniądzem" dotyczy większości młodzieży, a ponad jedna trzecia jest przeświadczona, że jest to zjawisko charakterystyczne dla znacznej jej części (rys. 1). Młodzi ludzie, którzy są przekonani, że kult pieniądza jest zjawiskiem charakterystycznym dla większości młodzieży, mają więcej pieniędzy do dyspozycji niż przeciętnie (średnio 1,1 mln zł).

Jednocześnie ponad połowa młodzieży (55%) sądzi, że "w życiu liczą się przede wszystkim pieniądze". Przeciwnie stanowisko zajmuje 21% badanych, a pozostali nie mają zdania na ten temat. W opinii młodych ludzi jednakże nie tylko pieniądze decydują o ich przyszłości - zdecydowana większość (68%) uważa, że "sukces w życiu zależy przede wszystkim ode mnie". Przekonanie, że przyszłość "zależy od czynników, na które nie mam wpływu" wyraża zdecydowanie mniej liczna grupa (17%), natomiast pozostali nie mają zdania.

Można więc sądzić, że pieniądze - w opinii znacznej części młodzieży - są czynnikiem wspomagającym osiągnięcie zamierzonych celów.

Pewnym uzupełnieniem do przedstawionych wcześniej danych jest analiza zagadnienia "pieniądze a dalsza nauka". Jeśli weźmiemy pod uwagę planowane wykształcenie młodzieży, to nieco mniejszymi kwotami dysponują uczniowie zamierzający osiągnąć wykształcenie powyżej średniego, natomiast większymi - ci, którzy planują poprzestać na średnim wykształceniu (tab. 2). Stan posiadania nie pozostaje w systematycznym związku statystycznym z planami dotyczącymi wykształcenia. Wynika to także z faktu, że ukończenie szkół pomaturalnych planują zwłaszcza uczniowie liceów zawodowych, którzy - jak wskazano wyżej - mają mniej pieniędzy do dyspozycji niż przeciętnie.

Tabela 2

w tys. złotych

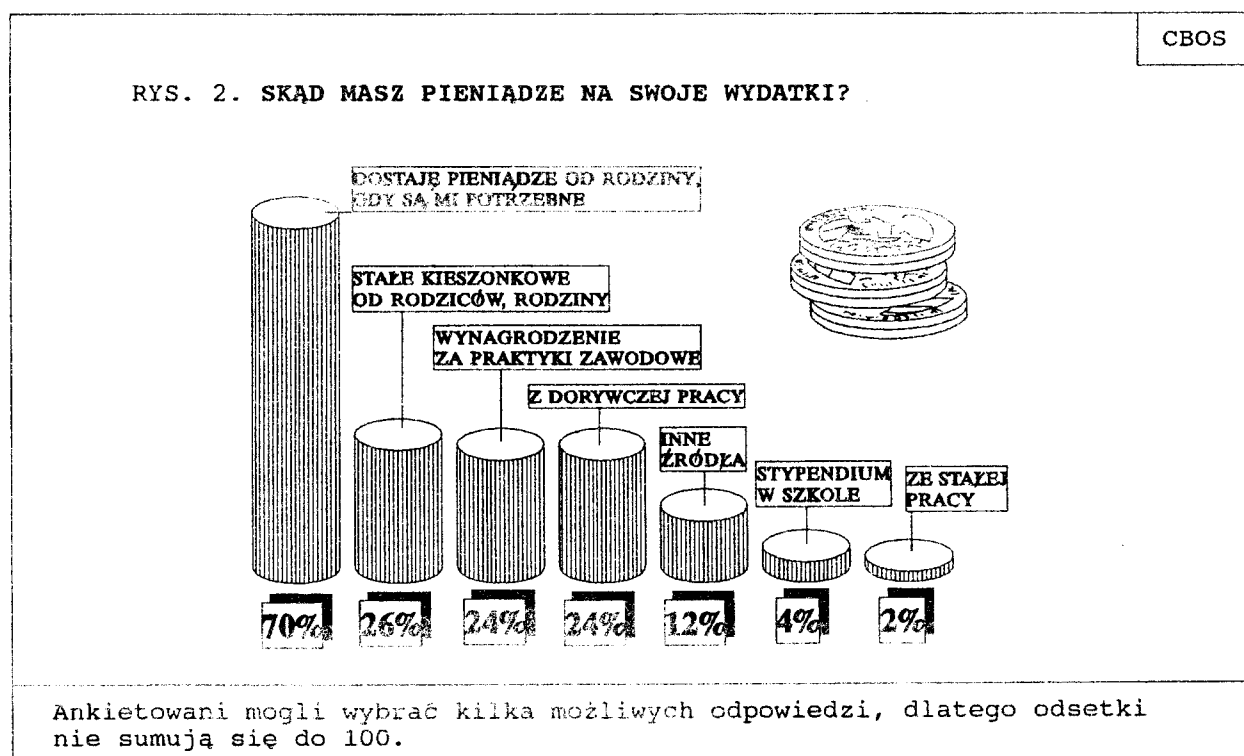
Charakterystyka badanych	Średnia kwota	Mediana
Planowane wykształcenie za 10 lat:		
- zasadnicze zawodowe *	840	329
- średnie	1153	500
- pomaturalne	623	300
- wyższe	881	400

Jednakże zasoby finansowe uczniów są wyraźnie zróżnicowane nie tyle ze względu na rodzaj przyszłego wykształcenia, ile na poparcie - lub jego brak - ze strony rodziców dla podjęcia dalszej nauki. Uczniowie, którzy stwierdzają, że ich rodzice "chcą, aby już zakończyli naukę", mają ponad dwukrotnie mniej pieniędzy niż ci, których rodzice namawiają do dalszej edukacji (średnie kwoty odpowiednio 439 tys. zł oraz 989 tys. zł; mediana odpowiednio 270 tys. oraz 450 tys. zł).

SKĄD MŁODZIEŻ MA PIENIĄDZE?

Młodzież ma pieniądze głównie **od rodziców** - dawane jako stałe kieszonkowe (70%) lub niesystematycznie (26%), znacznie rzadziej jako dochód z **praktyk zawodowych** lub z **dorywczej pracy** (po 24%). Niewielka grupa dostaje w szkole **stypendium**, jeszcze mniejsza ma dochody ze **stałej pracy** (rys. 2).

Niewielu młodych (7%) zadeklarowało, że systematycznie dostaje pieniądze od rodziców (kieszonkowe), a ponadto nieregularnie, gdy są im potrzebne. W żadnej formie nie dostaje pieniędzy od rodziców 11% badanych uczniów.

"Inne źródła" obejmują zarówno grę na giełdzie, renty rodzinne, sporadyczne prezenty finansowe od różnych osób, jak i - w marginalnym zakresie - nieuczciwe zdobywanie pieniędzy. Niecałe 2% młodzieży przyznało bowiem, że ma pieniądze pochodzące z "lewych interesów" bądź kradzieży (także okradania rodziny).

Rodzaj dochodów ma wpływ na wielkość kwot, jakie mają do dyspozycji młodzi ludzie. W tabeli 3 przedstawione zostały średnie kwoty (oraz wartości medialne), jakimi dysponują uczniowie otrzymujący pieniądze (z różnych źródeł).

Tabela 3

w tys. złotych

Źródło pieniędzy	Średnia kwota	Mediana
Nie mam kieszonkowego, dostaję pieniądze, gdy są mi potrzebne	788	400
Stale kieszonkowe od rodziców, rodziny	1028	500
Z dorywczej pracy	1053	500
Wynagrodzenie za praktyki zawodowe	1131	500
Ze stałej pracy	2005	700
Stypendium w szkole	2121	327

Najlepiej powodzi się uczniom, którzy otrzymują stypendium - średnia kwota w tej grupie jest ponad dwukrotnie wyższa niż dla ogółu, ale mediana ma wartość niższą niż wartość dla całej badanej populacji. Występuje tu więc bardzo duże zróżnicowanie wielkości dochodów.

Na podobnym poziomie są finanse młodzieży, która deklaruje dochody ze stałej pracy, w tym przypadku jednak mediana jest znacznie wyższa od przeciętnej dla ogółu. Można więc sądzić, że dochody tej nielicznej grupy (21 osób - niecałe 2% ogółu) są mniej zróżnicowane. W odpowiedziach na inne pytanie ankiety stałą pracę zadeklarowało więcej uczniów (4%). Nadal występuje wśród części respondentów tendencja do ukrywania źródeł dochodów (dotyczy to tylko deklaracji dotyczących stałej pracy, odsetki wskazań na dorywcze dorabianie i dochody z tego źródła są zbliżone).

Mniej pieniędzy niż inni mają ci, którzy nie otrzymują od rodziców kieszonkowego, lecz tylko kwoty na doraźne cele - wtedy gdy potrzebują.

Stale kieszonkowe dostają głównie chłopcy, uczniowie technikum, młodzi z rodzin dobrze sytuowanych, inteligentnych, dzieci rodziców z wykształceniem co najmniej średnim, a także będących na rencie czy emeryturze.

Niesystematycznie otrzymują pieniądze od rodziców przede wszystkim dziewczęta, uczniowie liceów ogólnokształcących i liceów zawodowych, ponadto mieszkańcy wsi, a także dzieci prywatnych przedsiębiorców oraz bezrobotnych. Można przypuszczać, że określenie

"dostają pieniądze, kiedy są mi potrzebne" może w stosunku do tych dwóch grup oznaczać zupełnie co innego (zależy jak rozumiemy pojęcie "potrzebne", w kontekście jakiego zasobu pieniędzy).

Dochody z **praktyk zawodowych** deklarują dwukrotnie częściej niż przeciętnie, co zrozumiałe, uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (48% wobec 24%). Uczniowie pozostałych typów szkół czerpią pieniądze z tego źródła w zasadzie marginalnie. Ponadto większą częstością wskazań wyróżniają się mieszkańcy dużych miast, dzieci rodziców z wykształceniem podstawowym, robotników niewykwalifikowanych lub niepracujących. Są to więc te grupy, z których głównie wywodzą się uczniowie zasadniczych szkół zawodowych.

Dorywczą pracę jako źródło pieniędzy trzykrotnie częściej wskazują chłopcy niż dziewczęta (odpowiednio 36% i 12%, wobec 24% dla ogółu). Dorabiają głównie uczniowie techników, mieszkańcy średnich i dużych miast, dzieci rodziców mających wykształcenie wyższe, prywatnych przedsiębiorców, zatrudnionych w zawodach zaliczanych do inteligencji, a także bezrobotnych.

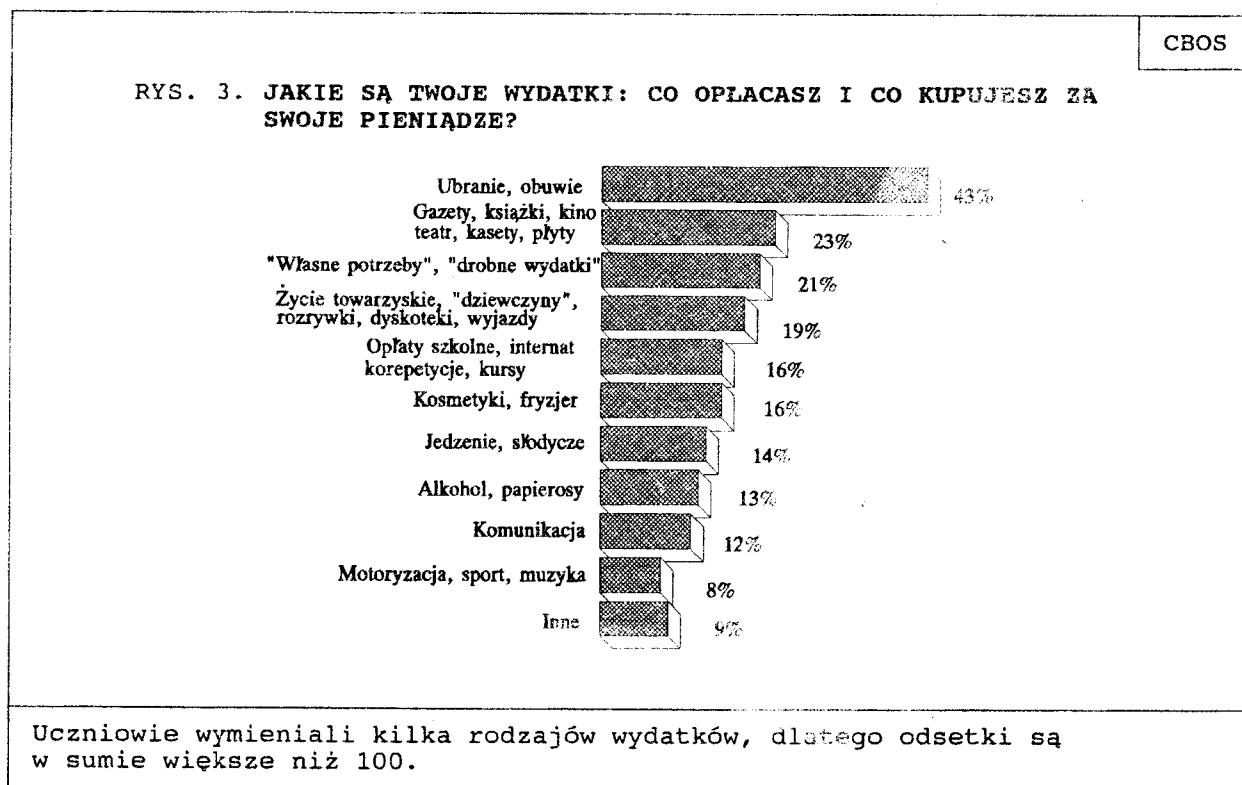
Stypendia otrzymuje co prawda bardzo nieliczna grupa, ale wyróżnia się ona wielkością dochodów. Dostają je przede wszystkim uczniowie mający dobre wyniki w nauce - trzykrotnie częściej niż ogół (12% wobec 4%), ponadto mieszkańcy dużych miast (8%). Podobnie jest w przypadku grupy osób deklarujących dochody ze stałej pracy. Jest ich niewiele, a mają znacznie więcej pieniędzy niż inni. Są to przede wszystkim mieszkańcy dużych miast oraz najlepsi uczniowie (po 6% wobec 2% dla ogółu)³.

Analiza powyższych różnicowań społeczno-demograficznych wykazuje, że nie występują w tym zakresie wyraźne tendencje. Widać jedynie, że, jeśli chodzi o pieniądze pochodzące od rodziców, chłopcy otrzymują raczej stałe kieszonkowe, a dziewczęta - różne kwoty, zależnie od potrzeb.

³ Charakterystyczne, że w przypadku wspomnianych wcześniej odpowiedzi uczniów na pytanie o sam fakt stałej pracy takie różnicowania nie wystąpiły. Można więc sądzić, że dotyczą one nie tyle źródła dochodów, ile swoistego "przyznawania się", a więc deklaracji o posiadaniu takiego źródła. Por. komunikat CBOS "Praca czy bezrobocie - nadzieje i obawy młodzieży", czerwiec '94.

NA CO WYDAJĄ PIENIADZE?

Młodzież przeznaczająca swoje pieniądze na bardzo różnorodne cele, ale zdecydowanie najczęściej na odzież - taki rodzaj "własnych wydatków" deklarowała prawie połowa uczniów (43%). Inne przeznaczenia wskazywały znacznie mniej liczne grupy.

Wśród wymienianych przez uczniów wydatków można wyodrębnić dwie główne grupy. Do pierwszej ("sprawy bytowe") zaliczymy wydatki na odzież, jedzenie, kosmetyki, komunikację. Są to więc podstawowe koszty, jakie z reguły ponoszą rodzice uczniów.

Druga grupa obejmuje wydatki na cele osobiste i związane ze spędzaniem wolnego czasu, które przeznaczają się m. in. na rozrywkę, zainteresowania, hobby.

Zakupy odzieży z własnych pieniędzy deklarują znacznie częściej niż inni uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, dzieci ojców z wykształceniem podstawowym oraz pracujących jako pracownicy fizyczno-umysłowi lub rolnicy. Na podstawie takiego zróżnicowania trudno określić, w jakim stopniu fakt, iż młodzi sami wydają na ten cel pieniądze, wynika z konieczności, a w jakim jest skutkiem ich decyzji.

Chłopcy częściej niż dziewczęta deklarują wydatki na takie cele, jak życie towarzyskie, hobby, a także papierosy czy alkohol. Dziewczęta natomiast znacznie częściej niż chłopcy wydają pieniądze na komunikację, naukę, ale także na kosmetyki czy fryzjera. Częściej też nie określały rodzaju wydatków, lecz posługiwały się określeniami ogólnymi ("własne potrzeby").

Im niższe wykształcenie rodziców, tym częściej uczniowie wskazywali przeznaczenie swych pieniędzy na naukę, odzież, kosmetyki, a więc wydatki w zasadzie niezbędne, a jednocześnie tym rzadziej na rozrywki, życie towarzyskie, kulturę i używki.

Uczniowie liceów ogólnokształcących częściej wskazują wydatki na kulturę (zdecydowanie najczęściej spośród uczniów innych typów szkół - 41%), naukę, kosmetyki, "własne potrzeby". Uczniowie techników są na drugim miejscu (według typów szkół), jeśli chodzi o odsetek wydających pieniądze na kulturę, na pierwszym natomiast - jeśli chodzi o przeznaczanie pieniędzy na rozrywki, używki. Uczniowie liceów zawodowych (w których przeważają dziewczęta) częściej niż inni wydają pieniądze na jedzenie, a także na kosmetyki. Jak wspomniano, ponad połowa uczniów zasadniczych szkół zawodowych wydaje swoje pieniądze na odzież. Różnica w częstości wskazań zarówno w stosunku do ogółu, jak i do wszystkich innych wyróżnianych grup jest w tym przypadku zdecydowanie największa - jest to też jedyne wyróżnienie pod względem większej częstości wskazań tej grupy uczniów.

* * *

Zasoby finansowe młodzieży oraz sposoby wydatkowania posiadanych pieniędzy zależą przede wszystkim od wykształcenia rodziców oraz miejsca zamieszkania (wielkości miejscowości). Im wyższy poziom wykształcenia, im większa miejscowość, tym większymi kwotami dysponują uczniowie. Jeśli zaś chodzi o wydatki, to im niższe wykształcenie rodziców, tym częstsze są wydatki "bytowe" oraz na naukę, natomiast im wyższe wykształcenie rodziców, tym częściej młodzież przeznaczają pieniądze na rozrywki, kulturę, używki.

Analiza omawianych danych wykazuje, że bardzo trudno o wychwycenie prawidłowości wyjaśniających wielkość kwot, rodzaje wydatków i źródła pochodzenia. Przykładowo - uczniowie mieszkający na wsi mają mniej pieniędzy niż inni, otrzymują je, "gdy potrzebują", a wydają na naukę częściej niż pozostali. Podobnie uczniowie liceów ogólnokształcących - mają mniej niż ogół, otrzymują pieniądze, "gdy potrzebują", wydają je częściej niż inni na naukę, jednak wyróżniają się tym, że częściej wydają na kulturę, kosmetyki oraz ogólnie określane "własne potrzeby". Dość wyraźnie wyodrębniają się uczniowie zasadniczych szkół zawodowych - pochodzą z rodzin raczej gorzej sytuowanych, mają (dzięki praktykom zawodowym) nieco więcej pieniędzy niż ogół, które wydają głównie na odzież.

Generalnie można stwierdzić, że widoczne jest finansowe uzależnienie młodzieży od rodziców - od nich przede wszystkim pochodzą pieniądze, którymi dysponują młodzi. Plany życiowe zależą nie tylko od sytuacji finansowej rodziców, ale i wyrażanego przez nich poparcia dla dalszej nauki, które z kolei uzyskuje młodzież z rodzin lepiej sytuowanych.

Tabela 1. Ile pieniędzy miał(a)ś na swoje wydatki w marcu tego roku? (%)

	Srednia w tys.zł	Mediana w tys.zł	Liczba osób
Ogółem	921.6	400.0	1100
Płeć			
Mężczyźni	1283.3	500.0	578
Kobiety	521.8	300.0	520
Typ szkoły			
Liceum ogólnokształcące	560.8	300.0	176
Technikum	1213.1	500.0	211
Liceum zawodowe	724.4	300.0	192
Zasadnicza szkoła zawodowa	1001.6	450.0	518
Miejsce zamieszkania			
Wieś	719.2	325.5	352
Miasto do 20 tys.	823.6	400.0	209
od 21 do 100 tys.	843.2	400.0	267
101-500 tys.	938.2	500.0	121
501 tys.i więcej mieszk.	1722.4	500.0	144
Ocena mater. warunków rodziny			
Złe	377.9	300.0	213
Srednie, przeciętne	739.8	350.0	572
Dość dobre	1200.4	500.0	176
Dobre i b.dobre	2195.3	800.0	134
Wykształcenie matki			
Podstawowe	603.7	300.0	280
Zasadnicze zawodowe	988.5	400.0	324
Srednie	850.8	500.0	276
Pomaturalne	1506.3	500.0	121
Wyższe	1147.8	400.0	85
Wykształcenie ojca			
Podstawowe	752.7	300.0	238
Zasadnicze zawodowe	785.8	350.0	418
Srednie	1147.3	500.0	236
Pomaturalne	1352.9	500.0	86
Wyższe	1015.9	500.0	105
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący			
Kadra kier., inteligencja	1073.7	500.0	100
Prac.umyśl.niż.szczebla	1336.7	500.0	122
Pracownicy fiz.- umyśl.	641.4	400.0	73
Robotnicy wykwalifikowani	899.6	350.0	412
Robotnicy niewykwalifik.	607.7	300.0	118
Rolnicy	713.8	320.0	126
Prywatni przedsiębiorcy	1320.3	650.0	62
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	553.8	375.0	26
Bezrobotni	395.5	400.0	11
Gospodynie domowe i inni	650.0	400.0	6
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	608.4	300.0	100
Raz w tygodniu	703.9	350.0	628
Kilka razy w roku	1229.4	500.0	206
W ogóle nie uczestniczy	1463.8	500.0	154
Zainteresowanie polityką			
Duże	800.2	400.0	80
Srednie	716.0	335.5	448
Nikłe	913.6	450.0	245
Zadne	1198.7	400.0	308
Za jakiego ucznia się uważasz?			
Dwójkowego lub trójkowego	1040.0	400.0	513
Czwórkowego	820.6	400.0	529
Piątkowego lub szóstkowego	795.8	300.0	58

Tabela 2. Skąd masz pieniądze na swoje wydatki? 1 - Mam stałe miesięczne kieszonkowe, które dostaje od rodziców lub innych członków rodziny, 2 - Nie mam stałego kieszonkowego, ale dostaje pieniądze, kiedy są mi potrzebne, 3 - Dostaje stypendium w szkole, 4 - Dostaje pieniądze za praktyki zawodowe, 5 - Mam stałą pracę zarobkową (ale nie praktyki zawodowe), 6 - Pracuję nieregularnie, dorywczo, 7 - Mam inne źródła dochodów

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	Liczba osób
Ogółem	26	70	4	24	2	24	12	1260
Płeć								
Mężczyźni	31	63	6	29	2	36	14	655
Kobiety	20	77	1	18	1	12	11	602
Typ szkoły								
Liceum ogólnokształcące	22	78	3	1	0	18	11	203
Technikum	33	67	2	7	4	33	18	239
Liceum zawodowe	25	75	1	2	2	17	13	224
Zasadnicza szkoła zawodowa	25	66	6	48	2	26	11	590
Miejsce zamieszkania								
Wies	24	75	2	21	0	22	10	409
Miasto do 20 tys.	28	70	3	22	2	26	9	241
od 21 do 100 tys.	25	67	5	27	2	20	16	303
101-500 tys.	25	63	5	26	4	29	15	140
501 tys. i więcej mieszk.	30	64	8	29	3	33	16	158
Ocena mater. warunków rodziny								
Złe	14	70	5	23	1	21	12	265
Średnie, przeciętne	26	71	4	24	1	25	11	652
Dość dobre	32	70	4	23	3	28	13	192
Dobre i b.dobre	39	65	4	28	4	25	20	144
Wykształcenie matki								
Podstawowe	23	72	6	27	1	21	11	328
Zasadnicze zawodowe	21	70	4	28	1	23	13	369
Średnie	31	71	3	21	3	27	10	313
Pomaturalne	28	74	3	16	4	27	16	134
Wyższe	35	55	3	17	2	28	20	100
Wykształcenie ojca								
Podstawowe	22	70	3	29	1	25	9	266
Zasadnicze zawodowe	23	72	4	25	2	20	13	494
Średnie	30	71	4	22	2	27	13	267
Pomaturalne	23	70	4	16	5	26	11	98
Wyższe	40	54	3	20	1	32	14	114
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący								
Kadra kier., inteligencja	39	56	1	15	0	29	11	111
Prac.umysł.niż.szczebła	30	71	2	17	4	22	14	138
Pracownicy fiz.- umysł.	25	71	1	23	1	28	14	80
Robotnicy wykwalifikowani	26	71	6	25	1	24	13	485
Robotnicy niewykwalifik.	17	72	4	31	2	27	8	131
Rolnicy	22	74	1	22	1	22	10	138
Prywatni przedsiębiorcy	21	76	1	26	6	37	16	68
Bierni zawodowo								
Renciści i emeryci	34	69	0	25	0	13	9	32
Bezrobotni	15	77	0	38	0	31	0	13
Gospodynie domowe i inni	29	43	0	57	0	14	14	7
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	28	72	3	15	2	19	17	109
Raz w tygodniu	25	72	2	23	2	22	10	723
Kilka razy w roku	25	70	6	30	1	31	13	232
W ogóle nie uczestniczy	31	60	8	27	3	28	17	183
Zainteresowanie polityką								
Duże	31	68	5	17	2	31	12	93
Średnie	25	71	3	22	2	25	14	493
Niskie	23	75	3	22	2	25	9	289
Żadne	29	63	5	29	2	21	13	363
Za jakiego ucznia się uważasz?								
Dwójkowego lub trójkowego	26	69	3	26	2	26	12	586
Czwórkowego	26	71	4	22	1	22	13	604
Piątkowego lub szóstkowego	24	71	12	24	6	26	13	68

Tabela 3. Jakie są Twoje wydatki: co opłacasz i co kupujesz za swoje pieniądze? 1 - Własne potrzeby, 2 - Jedzenie, słodycze, 3 - Ubranie, 4 - Kosmetyki, fryzjer, 5 - Komunikacja, 6 - Opłaty szkolne, nauka, 7 - Życie towarzyskie, rozrywki, 8 - Gazety, książki, kino, płyty,

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	21	14	43	16	12	16	19	23
Płeć								
Mężczyźni	14	12	43	3	9	10	25	24
Kobiety	29	15	44	29	17	23	12	22
Typ szkoły								
Liceum ogólnokształcące	27	16	36	26	9	23	21	41
Technikum	18	15	33	9	12	12	26	29
Liceum zawodowe	22	24	34	22	18	20	11	22
Zasadnicza szkoła zawodowa	20	8	54	12	12	15	18	14
Miejsce zamieszkania								
Wieś	24	16	44	17	18	24	13	17
Miasto do 20 tys.	19	11	47	18	10	15	20	22
od 21 do 100 tys.	21	12	40	15	10	16	22	26
101-500 tys.	25	12	42	16	10	8	18	25
501 tys. i więcej mieszk.	16	16	41	8	11	6	25	31
Ocena mater. warunków rodziny								
Złe	20	13	44	17	17	22	13	18
Średnie, przeciętne	22	15	42	16	12	15	19	23
Dość dobre	20	12	47	13	10	18	22	29
Dobre i b.dobre	24	11	41	13	10	9	26	26
Wykształcenie matki								
Podstawowe	20	14	47	19	14	21	16	17
Zasadnicze zawodowe	23	11	47	16	14	17	17	14
Średnie	21	14	39	14	13	15	19	29
Pomaturalne	17	13	37	14	13	16	19	32
Wyższe	23	21	37	11	3	7	31	45
Wykształcenie ojca								
Podstawowe	20	13	55	15	15	22	14	18
Zasadnicze zawodowe	24	13	41	18	14	14	17	17
Średnie	21	11	39	15	9	17	20	29
Pomaturalne	20	17	41	9	12	16	21	29
Wyższe	18	17	39	14	10	10	31	43
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący								
Kadra kier., inteligencja	20	18	35	11	8	12	23	45
Prac.umysł.niż.szczebła	23	14	42	15	9	16	23	25
Pracownicy fiz.-umysł.	11	17	58	13	16	12	18	29
Robotnicy wykwalifikowani	23	12	39	16	13	14	16	21
Robotnicy niewykwalifik.	21	11	47	19	11	19	15	17
Rolnicy	19	14	48	17	17	25	19	17
Prywatni przedsiębiorcy	25	13	45	9	18	21	25	28
Bierni zawodowo								
Renciści i emeryci	29	16	39	23	13	13	13	19
Bezrobotni	18	9	64	18	9	27	18	9
Gospodynie domowe i inni	14	0	57	14	43	0	29	0
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	21	24	34	13	19	19	12	23
Raz w tygodniu	23	14	44	17	13	18	15	21
Kilka razy w roku	19	10	51	19	9	12	28	25
W ogóle nie uczestniczy	16	11	37	7	11	14	24	26
Zainteresowanie polityką								
Quze	16	11	31	17	11	12	20	35
Średnie	17	15	45	15	16	19	19	30
Niskie	24	17	47	17	11	18	20	19
Zadne	25	10	41	15	10	12	17	14
Za jakiego ucznia się uważasz?								
Dwójkowego lub trójkowego	21	12	46	11	10	15	20	17
Czwórkowego	22	16	42	20	15	18	18	27
Piątkowego lub szóstkowego	22	15	40	18	16	13	21	35

(continued)

Tabela 3. cd. Jakie są twoje wydatki: co opłacasz i co kupujesz za swoje pieniądze? 9 - Papierosy, alkohol, 10 - Hobby

(%)

	9	10	Inne	Liczba osób
Ogółem	13	8	9	1211
Płeć				
Mężczyźni	22	15	11	617
Kobiety	4	1	8	592
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	10	4	9	201
Technikum	24	12	11	223
Liceum zawodowe	11	5	14	219
Zasadnicza szkoła zawodowa	11	9	7	565
Miejsce zamieszkania				
Wieś	8	6	8	400
Miasto do 20 tys.	19	7	8	230
od 21 do 100 tys.	12	10	11	289
101-500 tys.	16	9	10	130
501 tys. i więcej mieszk.	19	12	12	154
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	8	5	8	256
Średnie, przeciętne	15	6	10	624
Dość dobre	13	12	9	184
Dobre i b.dobre	17	16	9	141
Wykształcenie matki				
Podstawowe	9	5	9	315
Zasadnicze zawodowe	8	8	8	358
Średnie	16	11	11	299
Pomaturalne	23	12	12	127
Wyższe	21	6	6	98
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	11	7	7	255
Zasadnicze zawodowe	9	7	10	476
Średnie	19	9	9	258
Pomaturalne	16	11	14	95
Wyższe	21	13	8	108
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	26	14	9	107
Prac.umyśl.niż.szczębla	15	8	8	132
Pracownicy fiz.- umyśl.	18	3	9	76
Robotnicy wykwalifikowani	12	9	11	470
Robotnicy niewykwalifik.	10	10	7	126
Rolnicy	8	4	7	132
Prywatni przedsiębiorcy	13	6	7	67
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	3	6	10	31
Bezrobotni	0	0	9	11
Gospodynie domowe i inni	14	0	0	7
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	5	11	11	108
Raz w tygodniu	9	7	9	693
Kilka razy w roku	16	7	8	225
W ogóle nie uczestniczy	30	12	11	174
Zainteresowanie polityką				
Duże	12	15	11	89
Średnie	12	8	9	477
Nikłe	13	6	7	281
Zadne	16	8	10	346
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	16	9	8	557
Czwórkowego	10	8	10	586
Piątkowego lub szóstkowego	19	3	7	63